

DOI: <https://doi.org/10.37634/efp.2024.8.20>
УДК 338.1: 330.3

Ігор Богданович **НАЗАРКЕВИЧ**

д.е.н., професор кафедри, Львівський національний університет імені І. Франка

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5856-531X>

e-mail: Ihor.Nazarkevych@lnu.edu.ua

Вікторія Яківна **ДУБИК**

к.е.н., доцент кафедри, Львівський національний університет імені І. Франка

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3475-4156>

e-mail: viktoriya.dubyk@lnu.edu.ua

СТРУКТУРНІ ЗМІНИ У ЗОВНІШНЬОМУ СЕКТОРІ ТА ЇХ НАСЛІДКИ ДЛЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

У статті досліджено основні структурні зміни у зовнішньому секторі економіки України, вплив ендогенних та екзогенних чинників, зокрема таких, як глобалізація, технологічний прогрес, політичні зміни та економічна інтеграція, а також проаналізовано їхні наслідки для економічного зростання, зайнятості, розподілу доходів і фінансової стабільності в умовах війни та глобальних шоків. Окреслено динаміку і тенденції зовнішнього сектору в умовах війни та проаналізовано структуру зовнішнього боргу економіки України. Визначено особливості державної політики розвитку зовнішнього сектору та запропоновано напрями покращення його стану.

Ключові слова: структурні зміни, зовнішній сектор, національна економіка, експорт, імпорт

ВСТУП

Під час війни динаміка економіки України зазнає глибоких структурних змін, особливо у зовнішньому секторі. Зовнішній сектор, який включає міжнародну торгівлю, інвестиції та фінансові потоки, стає дуже вразливим до впливу конфлікту. Однак історія продемонструвала, що навіть за найскладніших обставин національна економіка може трансформуватися і адаптуватися в таких несприятливих екстерналіях за допомогою імплементації заходів стійкості та стратегічного планування.

За останні кілька десятиліть структурні зміни в зовнішньому секторі значно вплинули на національну економіку. Зовнішній сектор зазнав значних трансформацій через глобалізацію, технологічний прогрес, зміни політики та зростання економічної інтеграції. Ці зміни мають серйозні наслідки для національних економік, впливаючи на моделі зростання, ринки праці, розподіл доходів і фінансову стабільність. Розуміння цих структурних змін та їхніх наслідків має також вирішальне значення для векторів розвитку економіки України.

Питаннями структурних трансформацій зовнішнього сектору національної економіки займалися такі українські дослідники як І.М. Бобух, З.С. Варналій, Т.О. Осташко, В.Р. Сіденко, Т.А. Тишук, О.І. Фарина, Л.В. Шинкарук та ін. Серед іноземних вчених, що займалися дослідженням питань розвитку зовнішнього сектору та впливу на нього структурних ефектів варто виділити Н.Г. Манківа, Дж. Сакса, К. Шваба, Д. Шенка та ін.

МЕТА дослідження – аналіз структури, динаміки і факторів зовнішнього сектору економіки України та їх вплив на виникнення структурних змін у системі зовнішньоекономічних відносин.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Основу дослідження склали такі методи: систематизації (узагальнення наукових підходів до трактування сутності і ролі зовнішнього сектору національної економіки в умовах глобальних викликів), порівняльного аналізу (проаналізовано динаміку і структуру зовнішньо-

торгівельного балансу, визначено частки окремих товарів у загальному обсязі експорту/імпорту, структуру зовнішнього боргу України), факторного аналізу (виявлення взаємозв'язків між різними показниками та визначення ключових чинників, що впливають на структуру зовнішнього сектору).

РЕЗУЛЬТАТИ

Зовнішній сектор (також відомий як зовнішня або міжнародна економіка) відноситься до всієї економічної діяльності, яка передбачає операції між резидентами та нерезидентами країни. Він включає експорт та імпорт товарів і послуг, міжнародні потоки капіталу, прямі іноземні інвестиції (ПІІ), портфельні інвестиції та динаміку обмінного курсу.

Зовнішній сектор відіграє ключову роль у розвитку національної економіки, стимулюючи експортне зростання, залучаючи іноземні інвестиції та сприяючи економічній інтеграції. Завдяки міжнародній торгівлі та інвестиціям країни можуть розширювати свої ринки, підвищувати продуктивність і сприяти інноваціям. Однак управління зовнішнім сектором передбачає вирішення таких проблем, як торговий дисбаланс, коливання валют і протекціонізм. Застосовуючи можливості зовнішнього сектору, одночасно зменшуючи ризики, країни можуть досягти сталого економічного розвитку та процвітання у все більш взаємопов'язаному світі.

У своїй суті зовнішній сектор стосується того, як країна взаємодіє з рештою світу з погляду торгівлі, фінансів та інвестицій (рис. 1).

Рис. 1. Структура зовнішнього сектору економіки (авторська розробка)

Він відображає ступінь інтеграції економіки країни у глобальний ринок і її здатність використати міжнародні можливості, одночасно керуючи зовнішніми ризиками.

Розвиток зовнішнього сектору є складною взаємодією ендогенних і екзогенних чинників. Наприклад, внутрішня економічна політика визначає реакцію країни на глобальні економічні умови та торговельні угоди. Країна з сильною промисловою політикою може скористатися торговельними можливостями, створеними глобаль-

ними змінами попиту. Технологічні інновації та динаміка ринку праці впливають на здатність країни адаптуватися до мінливих глобальних економічних умов і конкурувати в галузях з високою доданою вартістю. Геополітичні фактори можуть порушити торговельні та інвестиційні потоки, впливаючи на ефективність внутрішньої політики та економічну структуру.

Загалом вплив ендогенних і екзогенних чинників спричиняє комплексні або точкові структурні зміни в зовнішньому секторі економіки (табл. 1).

Таблиця 1 – Основні структурні зміни в зовнішньому секторі економіки [авторська розробка]

Сектори змін	Точки змін	Ефекти
Глобалізація	Лібералізація торгівлі	зниження тарифів і нетарифних бар'єрів розширює міжнародну торгівлю
	Мобільність капіталу	дерегуляція фінансових ринків збільшує транскордонні потоки капіталу
	Мобільність робочої сили	міграційна політика та інтеграція ринку праці сприяє переміщенню працівників
Технологічний прогрес	Інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ)	покращення комунікації та обміну інформацією сприяють глобальним бізнес-операціям
	Автоматизація та робототехніка	прогрес в автоматизації змінює ланцюги виробництва та постачання
	Цифрові платформи	електронна комерція та цифрові платформи розширюють доступ до глобальних ринків для компаній і споживачів
Зовнішньо-економічна політика	Торговельні угоди	двосторонні та багатосторонні торговельні угоди зменшують торговельні бар'єри та створюють нові ринки
	Інвестиційна політика	лібералізація політики прямих іноземних інвестицій (ПІІ) залучають світовий капітал
	Регуляторна гармонізація	зусилля із гармонізації нормативно-правових актів між країнами сприяють більш якісним міжнародним трансакціям
Економічна інтеграція	Регіональні торговельні блоки	такі організації, як ЄС, Північноамериканська угода про вільну торгівлю та АСЕАН сприяють регіональному економічному співробітництву
	Глобальні ланцюги поставок	інтеграція глобальних ланцюгів поставок посилює взаємозалежність між країнами
	Транснаціональні корпорації (ТНК)	зростання ТНК посилює глобальну економічну інтеграцію

Глобалізація, що характеризується зростанням взаємопов'язаності економік, була основним рушієм структурних змін у зовнішньому секторі. Це полегшило потік товарів, послуг, капіталу та робочої сили через кордони, що призвело до більшої економічної взаємозалежності.

Водночас технологічний прогрес забезпечує революцію в зовнішньому секторі, підвищуючи продуктивність, зменшуючи витрати та створюючи нові можливості для торгівлі та інвестицій.

Водночас зміни в торговельній та інвестиційній політиці значно впливають на зовнішній сектор, забезпечуючи розвиток міжнародних ринків та рух капіталу.

Регіональна та глобальна економічна інтеграція поглиблює економічні зв'язки між країнами, формуючи правила входу на ринки, визначаючи взаємні зобов'язання між учасниками зовнішніх відносин.

В українських реаліях війна порушує нормальний перебіг економічної діяльності, впливаючи на торгівлю, інвестиції та зовнішні відносини. Зовнішній сектор часто несе основний тягар цих збоїв через такі чинники, як торговельні бар'єри, санкції, відтік капіталу та геополітична нестабільність. Ці наслідки можуть проявлятися різними способами:

– *Порушення торговельної діяльності*: торговельні шляхи може бути заблоковано, порти пошкоджено або торговельні угоди призупинено, що призведе до скорочення експорту та імпорту.

– *Незахищеність інвестицій*: інвестори можуть

вилучити капітал через підвищені ризики, що призведе до зменшення прямих іноземних інвестицій і уповільнення економічного зростання.

– *Нестабільність валюти*: вартість валюти може суттєво коливатися, впливаючи на обмінні курси та спричиняючи нестабільність міжнародних операцій.

Структура платіжного балансу України в 2022 р. зазнала суттєвих трансформацій. Перехід від дефіциту у 3,9 млрд дол. США у 2021 р. до профіциту у 8,0 млрд дол. США у 2022 р. обумовлено переважно значним зростанням чистого трансферту, а саме грантової допомоги від міжнародних партнерів. Скорочення виплат за інвестиційними доходами також позитивно вплинуло на поточний рахунок.

Однак дефіцит товарів та послуг суттєво розширився, що зумовлено як зниженням експорту внаслідок військових дій, так і значною часткою імпорту, зокрема через витрати українських громадян за кордоном (табл. 2). Без урахування трансфертів та реінвестованих доходів дефіцит поточного рахунку становив 6,0 млрд дол. США, що свідчить про значний тиск на зовнішньоекономічну стійкість країни.

Згідно з даними НБУ за 2022 р. дефіцит зовнішньої торгівлі товарами та послугами України суттєво збільшився, перевищивши показник 2021 р. більш ніж вдвічі. Цей негативний тренд зумовлено значним скороченням експорту українських товарів, викликаним військовими діями, що призвели до зниження виробництва та уск-

Таблиця 2 – Динаміка показників зовнішньої торгівлі України за 2019–2022 рр. (створено авторами на основі [5])

Показники	Роки			
	2019	2020	2021	2022
Обсяг експорту	46091	45143	63113	40944
частка в зовнішньоторговельному обороті, %	43,3	46,5	47,5	42,4
Обсяг імпорту	60352	51921	69755	55584
частка в зовнішньоторговельному обороті, %	56,7	53,5	52,5	57,6
Зовнішньоторговельний оборот	106443	97064	132868	96528
Сальдо зовнішньої торгівлі	-14261	-6778	-6642	-14640

ладнень з логістикою. Натомість, імпорт товарів до України зменшився незначно.

В абсолютних цифрах скорочення експорту товарів у період з 2021 р. до 2022 р. на 22 млрд дол. США (практично на третину) зумовлено насамперед війною росії проти України, блокуванням не лише чорноморських експортних коридорів, але й розривом загалом усталених логістичних мереж.

Аналізуючи динаміку і структуру експорту товарів з України у 2021-2022 рр., варто звернути увагу на постійне зростання частки сировинної продукції, а саме з 43,9% у 2021 р. до 57,2% у 2022 р. (рис. 2). Зростання сировинного складника в експорті товарної продукції аж на 13,3% усього лише за один рік має загрозливий характер загалом для національної безпеки України.

Найбільш значне скорочення у товарній структурі експорту за цей період також відбулося у частині товарів з низькою доданою вартістю, а саме мінеральні продукти та чорні й кольорові метали і вироби з них. Таке скорочення відбулося у зв'язку з окупацією рф деяких українських територій та ураженням промислових об'єктів.

Водночас у товарній структурі імпорту в Україну за період з 2021 р. до 2022 р. таких різких змін як в експорті не відбулося. Майже за усіма товарними позиціями в імпорті спостерігалось скорочення обсягів продукції. На перший погляд це позитивна тенденція і може скластись враження, що відбувається імпортозаміщення вітчизняною продукцією. Однак насправді таке скорочення імпорту, особливо в 2022 р. (рис. 3), продиктоване звуженням економіки України, насамперед рівня споживання. Оскільки за період війни Україну залишили щонайменше 3 млн осіб, зросла інфляція і девальвація національної грошової одиниці, а економіка частково переведена на військові рейки. Багатократне збільшення витрат на оборону змусило уряд зменшити капіталовкладення у економічний розвиток.

На рис. 3 видно, що найбільш динамічне скорочення імпорту з 2021 р. до 2022 р. відбулося за напрямом «Машини, устаткування, транспортні засоби і прилади» лише за один рік майже на 5%, що є свідченням скороченням інвестицій у виробництво. Водночас за товарною категорією «Мінеральні продукти» відбулося зростання імпорту майже на 2%, особливо це зростання стосувалося нафтопродуктів і виробів з них та природного газу. Загальний обсяг товарного імпорту в період з 2021 р. до 2022 р. скоротився на більш ніж 14 млрд дол. США. Однак погіршення структури товарного відбулося через те, що обсяг експорту товарів за цей

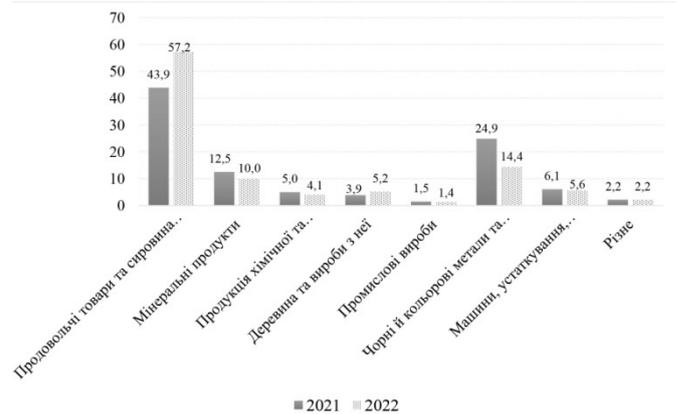

Рис. 2. Динаміка товарної структури експорту з України у 2021-2023 рр., % (складено авторами на основі [4])

Рис. 3. Динаміка товарної структури імпорту в Україну у 2021-2022 рр., % (складено авторами на основі [4])

період скоротився на понад 22 млрд дол. США, що лише збільшило дефіцит в товарному балансі експорту-імпорту.

Загалом хронічний дефіцит в балансі товарів і послуг може призвести до накопичення зовнішніх дисбалансів та негативно вплинути на стійкість економіки країни. Для детального вивчення проблеми необхідний ґрунтовний аналіз товарної та географічної структури експорту та імпорту товарів України.

Для подолання цієї негативної тенденції критично важливою є інтеграція з ЄС. Україна вже отримала статус кандидата на членство в ЄС, що відкриває нові можливості для доступу до ринків ЄС, інвестицій та співпраці. Водночас Україна має диверсифікувати свої експортні ринки, шукаючи нових партнерів в Азії, Африці та на Близькому Сході.

Незважаючи на певний спад на глобальному ринку інформаційно-телекомунікаційних послуг Україна має добре розвинений сектор ІТ-послуг, який має значний

потенціал для зростання на світовому ринку, що у найближчій перспективі може забезпечити збільшення експорту IT-послуг. Крім цього, актуалізація питань кібербезпеки, продовольчої безпеки та енергетичної безпеки стають все більш важливими для зовнішньоекономічної стратегії України. Тому для України важливо мати гнучку та адаптивну стратегію зовнішньоекономічної політики, яка дасть змогу їй ефективно протистояти викликам та максимально застосовувати нові можливості.

Важливо зазначити, що динаміка і тенденції розвитку зовнішньоекономічної безпеки України постійно змінюються під впливом внутрішніх та зовнішніх чин-

ників. Одним з таких чинників є обсяг зовнішнього боргу країни і система управління ним.

Аналіз структури зовнішнього боргу країни дає цінну інформацію про її економічний стан, фінансову стабільність і вразливість до зовнішніх шоків. У випадку України комплексне дослідження структури зовнішнього боргу відкриває різні аспекти її економічного середовища.

Хоча за останні 5 років за більшістю напрямів зовнішній борг України зменшився, однак за рахунок сектору загального державного управління та міжфірмової взаємодії валовий зовнішній борг зріс на 7 % (табл. 3).

Таблиця 3 – Зовнішній борг України у 2019-2022 рр., на кінець періоду, млн дол. США (складено авторами на основі [5])

	2019	2020	2021	2022
Сектор загального державного управління	44 531	47 765	51 250	65 305
Центральний банк	7 303	6 927	5 825	3 835
Інші депозитні корпорації	4 768	3 670	3 406	2 054
Інші сектори	49 990	49 778	47 102	39 185
Прямі інвестиції: міжфірмовий борг	15 147	17 542	22 130	20 579
Валовий зовнішній борг	121 739	125 682	129 713	130 958

Важливо відзначити, що приватний сектор продовжив демонструвати чистий відплив капіталу, який склав 24,2 млрд дол. США у 2022 р. Водночас у 2022 р. Україна також отримала кошти від МВФ за RFI на суму 2,0 млрд СПЗ (2,7 млрд дол. США), а також погасила 2,1 млрд дол. США за раніше отриманими кредитами від МВФ. Фактично Україна перекредитувалася в одній установі.

Для розуміння структурного характеру необхідно здійснити розподіл боргу державного та приватного секторів. Так, борг державного сектора у 2022 р. збільшився на 12 млрд дол. до 69,1 млрд дол (43,0% ВВП). Водночас борг приватного сектора зменшився на \$11,1 млрд до \$61,7 млрд (38,4% ВВП).

Загалом зміна ключових складників зовнішнього боргу України у 2022 р. відбувалася через такі два чинники: зовнішній борговий тягар України зростає через запозичення державного сектора та коливання валютного курсу, що впливають на рівень боргу.

Основною валютою зовнішніх запозичень України на кінець 2022 р. залишався долар США, але його частка за рік скоротилася на 7,9 %. Натомість зросла питома вага єврооблігацій, досягши 37,8% від загального обсягу зовнішнього боргу.

Обсяг короткострокової заборгованості за 2022 р. зменшився на 10,3 млрд дол. США, досягнувши 38 млрд дол. США на кінець року (рис. 4). Однак прийнятність рівня боргу України викликає занепокоєння, особливо у світлі триваючого конфлікту. Звісно, зусилля з управління боргом і сприяння економічному зростанню будуть мати вирішальне значення в найближчі роки.

Загалом здійснений аналіз структури зовнішнього боргу української економіки розкриває як виклики, так і можливості. Незважаючи на те, що високий рівень зовнішнього боргу створює ризики для економічної стабільності, він також підкреслює необхідність обережного фінансового управління, структурних реформ та інвестицій у ключові сектори. Вирішуючи ці виклики та застосовуючи свої сильні сторони, Україна зможе керувати динамікою зовнішнього боргу та побудувати стійку та зростаючу економіку.

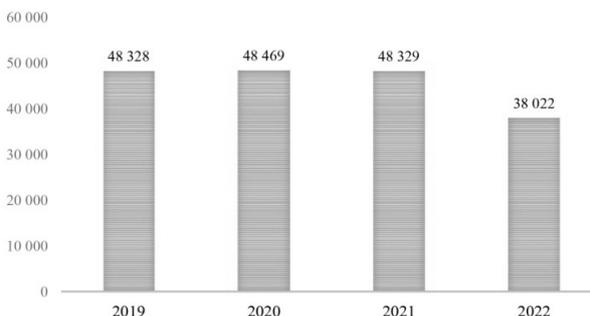

Рис. 4. Короткостроковий зовнішній борг України за залишковим терміном погашення у 2019-2022 рр., на кінець періоду, млн дол. США (складено авторами на основі [5])

Загалом структурні зміни у зовнішньому секторі спричиняють певні наслідки для національної економіки. До найбільш вагомих наслідків можна віднести:

1. *Економічне зростання.* Структурні зміни в зовнішньому секторі мають неоднозначний вплив на економічне зростання, надаючи доступ до більших ринків, посилюючи конкуренцію та сприяючи ефективності. Проте переваги зростання розподіляються нерівномірно: деякі регіони розвиваються швидше, ніж інші. Відповідно ключовим є сприяння справедливій та інклюзивній торговельній та інвестиційній політиці для забезпечення широких економічних переваг.

2. *Працевлаштування.* Вплив структурних змін на зайнятість був складним. Хоча глобалізація та технологічний прогрес сприяли формуванню нових робочих місць в одних секторах, вони також призвели до втрати робочих місць в інших, особливо в галузях, які зіштовхуються з міжнародною конкуренцією та автоматизацією. Чистий вплив на зайнятість залежить від сектору економіки. Тому реалізація політики підтримки працівників, які постраждали від структурних змін, наприклад програми перепідготовки та системи соціального захисту є визначальною умовою розвитку ринку праці.

3. *Розподіл доходу.* Структурні зміни в зовнішньому секторі сприяли змінам у розподілі доходів як всере-

дині країни, так і між регіонами. Глобалізація збільшила нерівність доходів у деяких країнах, приносячи більше користі висококваліфікованим працівникам і власникам капіталу, ніж низькокваліфікованим працівникам. Однак це також допомогло мільйонам людей вибратися з бідності в країнах, що розвиваються, створивши нові економічні можливості. Втім, для України зазначені тенденції зазнали змін у 2022 р. через військове вторгнення РФ, що змусило уряд обмежити рух громадян за кордон, крім цього різке скорочення інвестицій призвело до зниження капіталізації національної економіки.

4. *Фінансова стабільність*. Збільшення мобільності капіталу та фінансова інтеграція зробили економіку більш сприйнятливою до фінансових шоків. Швидкі потоки капіталу можуть призвести до нестабільності обмінних курсів і фінансових ринків, створюючи проблеми для фінансової стабільності. Однак ефективність управління цими ризиками за допомогою відповідної нормативно-правової бази та макроекономічної політики зменшується через війну в Україні.

Для забезпечення належного рівня розвитку зовнішнього сектору економіки України варто зосередитися на таких цілях, які включають деякі поширені стратегії:

1) сприяння торгівлі (заснування агентств сприяння торгівлі для допомоги експортерам у дослідженні ринку, торгових місіях та участі в торгових ярмарках і виставках);

2) інвестиційні стимули (надання податкових пільг, субсидій та інших фінансових пільг для залучення іноземних інвестицій у стратегічні сектори);

3) розвиток інфраструктури (інвестування в інфра-

структуру, таку як порти, дороги та телекомунікації, для сприяння торгівлі та інвестиціям);

4) торговельні угоди (укладання двосторонніх і багатосторонніх торговельних угод для зниження тарифів, квот та інших торговельних бар'єрів);

6) політика прямих іноземних інвестицій (ПІІ) (впровадження прозорої та сприятливої для інвесторів політики для залучення ПІІ, одночасно захищаючи національні інтереси);

7) експортний кредит і страхування (надання експортного кредиту та страхування для пом'якшення ризиків, пов'язаних з експортом);

8) розбудова потенціалу (інвестування в освіту, навчання та дослідження для підвищення кваліфікації та здібностей працівників).

ВИСНОВКИ

Структурні зміни в зовнішньому секторі мають глибокі та багатогранні наслідки для економіки України. Хоча ці зміни сприяють економічному зростанню та створюють нові можливості, вони також створюють проблеми, пов'язані з зайнятістю, розподілом доходів і фінансовою стабільністю. Зовнішньоекономічна політика має орієнтуватися в цих труднощах на динаміку і тренди глобальних процесів, щоб використовувати переваги структурних змін і одночасно пом'якшувати їхні негативні наслідки. Тому стратегічна диверсифікація, якісна нормативно-правова база, сильні міжнародні альянси, пильний економічний моніторинг і нарощування внутрішнього потенціалу є критично важливими для забезпечення безпечного та ефективного зовнішнього сектору економіки України.

Список використаних джерел

1. Варналій З.С. Економічна та фінансова безпека України в умовах глобалізації: монографія. Київ, 2020. 423 с.
2. Сіденко В.Р. Співвідношення глобалізації та локалізації економічних процесів в умовах зростання глобальних ризиків. *Економічна теорія*. 2021. № 3. С. 72–90. URL: http://etet.org.ua/docs/ET_21_3_72_uk.pdf
3. Сіденко В.Р. Глобальні структурні трансформації та тренди економіки України. *Економіка і прогнозування*. 2018. № 1. URL: http://eip.org.ua/docs/EP_18_1_37_uk.pdf
4. Статистика зовнішнього сектору України в 2019-2023 роках (за даними Національного банку України). URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external>
5. Статистика фінансового сектору України в 2019-2023 роках (за даними Національного банку України). URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial>
6. Структурні зміни та регулювання ринків в умовах лібералізації зовнішньої торгівлі України: наук. доп. / ред. Т.О.Осташко. Київ, 2015. 94 с.
7. Бобух І.М., Кіндзерський Ю.В., Фащевська О.М. Структурні зміни як основа інклюзивного розвитку економіки України: монографія. Київ, 2020. 516 с. URL: <http://ief.org.ua/docs/mg/332.pdf>
8. Фарина О.І., Дадашова П. А. Концептуальні підходи до побудови макромоделі економіки України методами системної динаміки. Київ: НАУКМА, 2015. 64 с.
9. Shynkaruk L., Yermolenko D., Buchniev M., Bulysheva D., Siryk Z., Tsokol O. Modelling of land relations in Ukraine in the period of institutional Transformations. *International Journal of Management (IJM)*. 2020. Vol. 11. Issue 4. pp. 622-633. URL: <http://www.iaeme.com/ijm/issues.asp?JType=IJM&VType=11&IType=4>

References

1. Varnaliy Z.S. Economic and financial security of Ukraine in the conditions of globalization: monograph. Kyiv, 2020. 423 p. (in Ukrainian).
2. Sidenko V.R. The relationship between globalization and localization of economic processes in the conditions of growing global risks. *Economic theory*. 2021. No. 3. P. 72–90. URL: http://etet.org.ua/docs/ET_21_3_72_uk.pdf (in Ukrainian).
3. Sidenko V.R. Global structural transformations and trends of the economy of Ukraine. *Economics and forecasting*. 2018. No. 1. URL: http://eip.org.ua/docs/EP_18_1_37_uk.pdf (in Ukrainian).
4. Statistics of the external sector of Ukraine in 2019-2023 (according to the National Bank of Ukraine). URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external> (in Ukrainian).
5. Statistics of the financial sector of Ukraine in 2019-2023 (according to the National Bank of Ukraine). URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial> (in Ukrainian).
6. Structural changes and regulation of markets under the conditions of liberalization of foreign trade of Ukraine: scientific report/ ed. T.O. Ostashko. Kyiv, 2015. 94 p. (in Ukrainian).

7. Bobukh I.M., Kindzerskyi Yu.V., Fashchevska O.M. Structural changes as the basis of inclusive development of the economy of Ukraine: monograph. Kyiv, 2020. 516 p. URL: <http://ief.org.ua/docs/mg/332.pdf> (in Ukrainian).

8. Faryna O.I., Dadashova P.A. Conceptual approaches to building a macro model of the economy of Ukraine by methods of system dynamics. Kyiv, 2015. 64 p. (in Ukrainian).

9. Shynkaruk L., Yermolenko D., Buchniev M., Bulysheva D., Siryk Z., Tsokol O. Modelling of land relations in Ukraine in the period of institutional Transformations. *International Journal of Management (IJM)*. 2020. Vol. 11. Issue 4. pp. 622-633. URL: <http://www.iaeme.com/ijm/issues.asp?JType=IJM&VType=11&IType=4>

Ihor NAZARKEVYCH

Doctor of Economics, Professor of department, Ivan Franko National University of Lviv

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5856-531X>

e-mail: Ihor.Nazarkevych@lnu.edu.ua

Viktoriia DUBYK

PhD in Economics, Associate Professor of department, Ivan Franko National University of Lviv

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3475-4156>

e-mail: viktoriya.dubyk@lnu.edu.ua

STRUCTURAL CHANGES IN THE FOREIGN SECTOR AND ITS CONSEQUENCES FOR THE ECONOMY OF UKRAINE

The paper defines the essence and role of the external sector in the development of the national economy. It has been studied that the main endogenous and exogenous factors affecting the state and structure of the external sector of the national economy are globalization, technological progress, foreign economic policy and economic integration. The impact of the war on the development of the external sector of Ukraine's economy is substantiated. In particular, the main consequences of the impact of the war on the external sector of Ukraine's economy are the disruption of trade, the insecurity of investments, and the instability of the national currency.

It was analyzed that during the period 2020-2022, the deficit of foreign trade in goods and services of Ukraine increased significantly, by more than two times. This negative trend was due to a significant reduction in the export of Ukrainian goods caused by military actions, which led to a decrease in production and complications with logistics. On the other hand, the import of goods to Ukraine decreased slightly. An important aspect is that the share of raw materials in the export structure is constantly growing. Only in the period of 2021-2022, the share of raw products in the export structure increased by as much as 13.3%, which is of a threatening nature in general for the national security of Ukraine. The structure of imports almost did not change, but the volume of imports also decreased, although significantly less than exports. Such a reduction in imports, especially in 2022, is dictated by the contraction of Ukraine's economy, primarily the level of consumption. Since at least 3 million people left Ukraine during the war, inflation and devaluation of the national currency increased, and the economy was partially transferred to military lines. It has been established that a chronic deficit in the balance of goods and services can lead to the accumulation of external imbalances and negatively affect the stability of the country's economy.

The analysis of the external debt structure of the Ukrainian economy reveals both challenges and opportunities. While the high level of external debt poses risks to economic stability, it also highlights the need for prudent fiscal management, structural reforms and investment in key sectors. By solving these challenges and using its strengths, Ukraine will be able to manage the dynamics of external debt and build a sustainable and growing economy.

Keywords: structural changes, external sector, national economy, export, import